

אדוני השר,
שלום רב,

לאור הצהרת כוונותיך בהיכנסך לתפקידך החדש, חשבתי לנכון לשלוח לעיוןך נייר עמדה שכתבתי והפצתי לפני ארבע שנים, במאי 2011, עוד לפני המחאה החברתית דאז. במסמך, שנקרא "משמעת, אחריות ומנהיגות במערכת החינוך" אני מציע שינוי משמעותי בגישה החינוכית, וקורא ללקיחת אחריות והפגנת מנהיגות של ההורים, המורים ומשרד החינוך בהובלת השינויים הדרושים ויישומם. המסמך מציג, מצד אחד, את הליקויים הבולטים לעין במערכת החינוך ומהצד השני, מציע פתרונות אפשריים, ישימים ומהירים יחסית.

בהיכנסך לתפקידך החדש כשר החינוך, אמרת ובצדק:
"הירידה במספר מסיימי 5 יחידות לימוד במתמטיקה היא איום אסטרטגי על מדינת ישראל"

בנייר העמדה אני מעלה נושאים שגם אותם ניתן לתייג, לדעתי, כאיומים אסטרטגיים על עתיד מדינתנו. מתוכם בחרתי להביא בפניך את הנושאים העיקריים שאקטואליים גם להיום, ושעדיין לא קיבלו טיפול הולם ממשרד החינוך.

1. משימות לאומיות - הגדרת שתי משימות לאומיות חשובות שבעזרתן נוכל להגדיל את הישגי התלמידים וגם לסייע בהפחתת האלימות בבתי-הספר:

א. צמצום מספר התלמידים בכיתה למקסימום 28 תלמידים בכיתה - ביסודי, בחטיבות הביניים ובתיכונים:

הצפיפות בכיתות היא, לדעתי, אחת הבעיות המרכזיות של מערכת החינוך. אם באמת ובתמים רוצים לפתור אחת ולתמיד את בעיית הצפיפות בכיתות חייבים כבר כעת להקצות לכך מחשבה, תכנון, משאבים, ואמצעים.

די להתחמק מהבעיה! די להגיד "זה לא הזמן", "אין כסף", "צריך לבנות אלפי כיתות" וכו'. כידוע, זה אף פעם לא הזמן המתאים....

נכון שיש צורך לבנות כיתות נוספות ונכון שצריך לצרף מורים רבים למערכת כחלק מהמהלך לצמצום התלמידים בכיתות - אך לזה יש פתרונות. להזכירך, בעקבות חוק חינוך חינוך חינוך מגיל 3, כאשר נוצר הצורך לבנות הרבה גני ילדים בכל הארץ ולאיישם בהרבה גננות חדשות, הצליחו לעשות זאת ובמהירות רבה מאוד, יחסית.

הבעיה האמיתית היא שאין מספיק הקצאת שטחים לטובת בניית בתי ספר חדשים. ראשי המועצות/עיריות מעדיפים להשתמש בשטחים שברשותם לטובת בניית בתי מסחר, בידור ותעשייה - הם מעדיפים את הכסף שירוויחו מהארנונה הגבוהה. כנראה שחינוך לא תמיד בסדרי העדיפויות שלהם.

לפיכך חובה לחוקק חוק, כבר כעת, המחייב כל ראש מועצה/עירייה להקצות שטחים לבניית בתי ספר, בהתאם לגידול הטבעי של הילדים במועצה/עירייה ובמטרה שבכל הכיתות הקיימות בתחום שטח השיפוט של המועצה/עירייה יהיו מקסימום 28 תלמידים בכל כיתה. יש לפתח שטחים אלה עכשיו, כולל הנחת תשתיות לכך, ועל-פי לוחות זמנים ברורים.

לדעת, משרד החינוך חייב להיות מעורב בכל ישוב וישוב בהקצאת השטחים המיועדים לבתי הספר וגני הילדים. חובה להיות "עם היד על הדופק" כי יש סכנה שמספר הכיתות הדרוש להכיל את כל הילדים מאותו ישוב יהיה גדול מהמצאי בפועל. במקרה זה שוב יתחילו להגדיל את כמות התלמידים בכיתות "כי אין מספיק כיתות".

אסור להשאיר זאת רק לאחריותם של ראשי המועצות המקומיות כי להם יש סדרי עדיפויות אחרים שלא תמיד חופפים לצרכים של מערכת החינוך.

אם רוצים, ניתן למצוא פתרונות יצירתיים והרבה יותר מהירים לנושא הצפיפות בכיתות:

- ניתן ללמד בקרוונים - גם אני לימדתי בקרוון ואין בעיה עם זה. כיום הקרוונים ברמת גימור טובה מאוד, כולל מיזוג אויר בתוכם. זה פתרון מהיר, קל וזול. קצת פרופורציה וסדרי גודל - אני מעריך שעבור כל 1000 כיתות המחיר של אותם קרוונים יהיה בסביבות 35 מיליון ש"ח, כולל שינוע, התקנה, וחיבור לחשמל. "זה לא בשמים" וניתן לתקצב זאת מתקציב משרד החינוך (יש להתחיל כבר כעת לקבל הצעות מחיר בנושא). אפשר גם להיעזר במפעל הפיס והטוטו על מנת לרכוש כמות גדולה של קרוונים לבתי הספר.
- יש הרבה מבנים בתוך הערים, העומדים להשכרה ושניתן להסב אותם לבתי ספר בעלות נמוכה יחסית, ולהשכיר אותם לתקופות ארוכות, וזאת במקביל להקצאת השטחים במועצות/עיריות ובניית בתי הספר על שטחים אלה. אפשר להיעזר גם במפעל הפיס והטוטו לצורך כך.

אני אישית תומך במעורבות ההורים בנושא צפיפות הכיתות. כבר בנייר העמדה (עמוד 59) הבעתי את דעתי שעל ההורים לקום ולעשות מעשה. אני חושב שההורים עושים טובה גדולה מאוד למערכת החינוך ולעם ישראל בעצם היוזמה הברוכה שלהם ב"מחאת הסרדינים". עקב מחאת ההורים, משרד החינוך התחיל לפעול "כי ההורים לוחצים" וחיפש דרכים "להנמיך את הלהבות" שיצרו ההורים במחאת הסרדינים. לולא מחאת ההורים, הנושא היה ממשיך להיות תקוע עוד 30 שנה (למרות "הבטחות שלטוניות" קודמות).

ועדיין - כל מה שנעשה עד כה הינו טיפה בים, כיוון ש"הפתרון" המוצע היום אינו מתייחס כלל לבעיית הצפיפות בחטיבות הביניים ובתיכונים וגם הטיפול בבתי הספר היסודיים נגרר למשך שנים.

חובה לטפל בבעיה במקביל ובכל החזיתות אחרת זה יהיה כמו "לתת אקמול לחולה סרטן".

יש ערים וישובים בהם ניתן כבר עכשיו ליישם כיתות של 28 תלמידים. משרד החינוך צריך וחייב לאפשר לאותם ישובים ליישם זאת מיידית.

את המהפכה של צמצום מספר התלמידים בכיתות חייבים להתחיל עכשיו עם מה שיש ואפשרי, אחרת גם בעוד 30 שנה המצב יהיה כמות שהוא, ואולי הרבה יותר גרוע.

משרד החינוך טען, בתקופת השר פירון, כי לא מתחילים ביישום צמצום מספר התלמידים במקומות בהם זה כבר אפשרי, כי זה נוגד את "עקרון השוויון" - לדעתי, זהו תירוץ ואין להשתמש ב"עיקרון השוויון" רק כשנוח למערכת החינוך; הרי במציאות אין שוויון בהרבה נושאים בחברה הישראלית כולל במערכת החינוך, וכולנו "חיים עם זה".

לדוגמא, ילד בשדרות מקבל הרבה פחות מילד שגר בעומר, אז מה פתאום נדבקים "בעיקרון השוויון" דווקא כעת ובנושא חשוב שכזה? בעיניי זה פופוליזם זול וצביעות מצד המערכת.

פתרון נוסף שהוצע עד היום הוא להכניס מורה נוסף לכיתה במקום לטפל בבעיה עצמה - לדעת זה פשוט לעשות "צחוק מהעבודה". אני אישית כמורה למתמטיקה לא הייתי רוצה שיסתובב לי "בין הרגליים" בכיתה מורה נוסף. זה סרבול העבודה, הקשה גם כך, שלא לצורך. רעיון זה הוא פשוט בריחה מהתמודדות עם הבעיה הקשה שניצבת בפני מערכת החינוך מזה עשרות שנים.

די! צריך לתת פתרון רציני והולם לבעיה.

לעומת זאת - אין לי בעיה, כמורה למתמטיקה, לחנוך סטודנטים להוראה; אני חושב שזה דבר מבורך וחשוב, כפי שחשוב מאוד בעיניי שכל מהנדס או הנדסאי יעשה סטאז' בתעשייה לפני קבלת התואר.

יש הטוענים שעדיף שאת הכסף לבניית המבנים החדשים עבור צמצום מספר התלמידים בכיתות, ישקיעו באיכות ההוראה ובמורים עצמם - אני אישית לא מסכים עם טענה זו. גם למורה הטוב ביותר במדינה, עדיין תהיה בעיה "לגעת" ולהתייחס לכל תלמיד ותלמיד בכיתתו עקב הצפיפות הגדולה הקיימת היום בכיתות. יש להשקיע בצמצום מספר התלמידים בכיתות ובמקביל יש להשקיע במורים - בשיפור מעמדם והעלאת שכרם.

ב. בניית בתי ספר מקצועיים איכותיים:

ההחלטה (שבעיניי הייתה החלטה אומללה) לסגור את בתי הספר המקצועיים ולהעביר את כולם לבתי ספר עיוניים, הובילה לתוצאות חמורות המשפיעות על הכלכלה והמשק הישראלי עד היום.

צה"ל והתעשיות הביטחוניות והאזרחיות, משוועים לידיים מקצועיות ואיכותיות.

השאלה שעומדת לפתחנו היא: האם נרצה שבעוד מספר שנים עובדים זרים ואחרים ימלאו את החוסרים הנ"ל?

כבר כיום אנחנו רואים שיש תחומים "שנתפסו" על ידי עובדים זרים לדוגמא: סיעוד, מלונאות, מסעדות, בנין, סלילת כבישים, חקלאות, ועוד. בקצב הזה, לא תהיינה מספיק ידיים עובדות ישראליות במשק הישראלי.

אדוני השר, גם זה איום אסטרטגי על מדינת ישראל.

אנו חייבים לתכנן כבר כעת את התעסוקה לתקופה ארוכה קדימה. חובה להסתכל מה קורה סביבנו ובעולם כולו - אנחנו חייבים להסתמך בעיקר על עצמנו!!!

בנייר העמדה (עמוד 67) אני מדגיש את חשיבות החינוך הטכנולוגי לתלמידים, למשק ולמדינה: אני מצטט מנייר העמדה:

"מי לדעתכם מתכנן את המכ"מ, את המזל"ט, את הטנק, את מערכת "כיפת ברזל", את המכונית, את מסכי ה-LCD, או את האיפונים והאיפודים למיניהם?"

זו אינטגרציה של הרבה מאוד מוחות ובעלי מקצוע שונים, היושבים בצוותי עבודה, הכוללים בין היתר, טכנאים, מהנדסים, מתמטיקאים, פיזיקאים ואנשי תוכנה, אנשי פס ייצור, אנשים שבודקים את אבי הטיפוס, אנשי בקרת איכות ועוד - וכל אחד תורם מהידע שלו לתכנון וליצירת המוצר המוגמר - לא ניתן לפסוח על אף אחד בתהליך".

לכן, יש לבנות מיידית שלשה בתי ספר לחינוך טכנולוגי בצפון הארץ, במרכז הארץ, ובדרום הארץ. בתי ספר ברמה גבוהה ואיכותית, כדוגמת בתי הספר שהיו בשנות השבעים: בסמ"ת חיפה, יד סינגלובסקי, ביה"ס להנדסאים ת"א, אורט גבעתיים ועוד.

בתי ספר אלה יוכלו לרכז אליהם ולמשוך אליהם אלפי תלמידים מכל האזורים סביבם. על מנת שזה יקרה, בתי הספר הנ"ל חייבים להיות אטרקטיביים מבחינת רמת הדרישות, רמת הלימודים, הציוד, המעבדות, בתי המלאכה, והמורים שילמדו בהם.

לשם כך חייבים, בראש ובראשונה, לשים דגש על שינוי התדמית של החינוך המקצועי והטכנולוגי הן בקרב ההורים והן בקרב התלמידים.

יש למתג מחדש את בתי הספר המקצועיים כבתי ספר יוקרתיים, בעלי חשיבות הן לעתיד התלמיד והן לעתיד המשק. כאלה שבהם לומדים גם מקצוע לחיים וגם לומדים לבגרות וברמה גבוהה, כולל 5 יח"ל במתמטיקה!

במדינות כמו בריטניה, גרמניה, הולנד, נורבגיה, שוויץ ועוד, יש אחוז גבוה של תלמידים הבוחרים בחינוך טכנולוגי.

"הלוואי עלינו" אחוזים גבוהים כפי שיש להם וכן גם רמה גבוהה של חינוך מקצועי. מסתבר שבעיני העולם המודרני חינוך טכנולוגי הוא לא מילה גסה, עובדה.

גם בעיני חינוך טכנולוגי אינו מילה גסה - עד היום אני גאה להיות בוגר של ביה"ס מקצועי איכותי כמו בסמ"ת בחיפה, ממנו יצאו בוגרים שהפכו למהנדסים, הנדסאים, בעלי מפעלים, מנכ"לים ועוד.

חובה להשתחרר מהסטיגמות שהודבקו בעבר לחינוך הטכנולוגי בישראל, אחרת לא נוכל להתקדם לשום מקום, וכל השקעה של זמן וכסף בקידום החינוך הטכנולוגי תרד לטמיון כי תלמידים פשוט לא יגיעו.

על-מנת לשנות את תדמיתו של החינוך הטכנולוגי-המקצועי ולמשוך לתחום את בני הנוער, יש להזמין מרצים מתחומי התעשייה האזרחית והצבאית שיסבירו לנוער את הרלוונטיות והחשיבות של המקצועות הטכנולוגיים בחיי היום-יום שלנו.

יש לארגן סיורים במפעלי תעשייה גדולים, כדי שהתלמידים יתרשמו ממגוון המוצרים ומהרמה הגבוהה הדרושה לעבודה במפעלים אלו.

ייתכן שיש מקום לשלב גם את ההורים בתהליך השינוי התדמיתי - להזמין גם אותם להרצאות ולסיורים, כדי שגם הם יתרשמו ממגוון אפשרויות הלימוד והתעסוקה שפותח התחום הטכנולוגי בפני התלמיד.

יש להגביר את שיתוף הפעולה והמעורבות של מפעלי תעשייה בבתי הספר הטכנולוגיים ובמכללות הטכנולוגיות הקיימים. למשל - במקום שסטודנטים יעבדו במלצרות למימון לימודיהם, הם יוכלו לעבוד במפעלים - גם לקבל שכר וגם להתחיל לחוות את המקצוע. כנ"ל לגבי תלמידים שרוצים לעבוד בחופש הגדול ולהרוויח קצת כסף - במקום לעבוד בשליחויות יעבדו במפעלים ויחוו את הסיפוק שבעבודת כפיים.

ייתכן שאם תהיה דרישה אקדמאית של המכללות והאוניברסיטאות שסטודנטים הלומדים לתואר טכנאי, הנדסאי ומהנדס יעברו התנסות מעשית של חצי שנה לפחות במפעלים השונים, כתנאי לקבלת התואר - זה ישדרג את מעמד המסלול הטכנולוגי בעיני הציבור (תלמידים, הורים, סטודנטים).

ההתנסות המעשית של הסטודנט יכולה לעזור לו לבחור נכון מה מסלול ההתמחות המתאים לו, ולאחר סיום התואר, תעזור לו התנסותו הפרקטית להשתלב ביתר קלות בתעשייה.

תכנון בתי הספר הטכנולוגיים, כולל קביעת המקצועות שיילמדו בהם וקביעת תכניות הלימודים, צריך להתבצע בשיתוף פעולה עם התאחדות התעשיינים תוך שילובם של צה"ל ושל התעשיות השונות במשק, כך שהמקצועות והתחומים שיילמדו בבתי הספר הטכנולוגיים ייקחו בחשבון את הדרישות של התעשיות האזרחיות והביטחוניות ואת צורכי המשק כיום ובעתיד.

כך נוכל לקדם ולשמור על התעשיות שכל כך חשובות - בטווח הקרוב והרחוק - לביסוס המשק והכלכלה הישראלית.

הייתי רוצה לראות בבתי ספר אלה למשל מגמות לימוד של בניית אפליקציות, רובוטיקה, לוחמת סייבר ועוד, לצד מגמות לימוד של מקצועות שיש בהם "עבודה בידיים".

בחזון שלי, בבתי ספר אלה תהיינה מעבדות משוכללות ובתי מלאכה שהתלמידים יעבדו בהם. אני מודע להשקעה הכספית הגדולה מאוד הכרוכה בבניית המעבדות ובתי המלאכה ולעלות הגבוהה של ציוד תעשייתי איכותי כמו מכונות לעיבוד שבבי, מחרטות, משחזות, מקדחות, כרסומות וכו'.

לכן, הצעתי בנייר העמדה (עמוד 67) כי "עד שיוכשרו מורים מקצועיים נוספים, ניתן לפנות לצה"ל, לתעשיות הביטחוניות ולמפעלי תעשייה גדולים, אשר בחלקן הגדול כבר קיימות מחלקות הדרכה עצמאיות, להגיע איתם להסכמים של שיתופי פעולה עם בתי הספר החדשים, ולהיעזר בהם לצורך הדרכה ועבודה מעשית של התלמידים".

אפשרות נוספת היא לשתף פעולה עם הקיבוצים ולהיעזר במפעלי התעשייה הקיימים בהם.

אני שמח שסוף סוף מתחילים להתניע במשרד החינוך את התהליך שהצעתי - ושתלמידים יתחילו, כבר בשנת הלימודים הקרובה, להשתלב תוך כדי לימודיהם בתעשייה, במגוון רחב של תחומים.

השתלבות חכמה ויעילה של מערכת החינוך הטכנולוגי בתעשייה מצריכה עבודת מטה בהשתתפות כל הגורמים הרלוונטיים וחובה להתחיל כבר כעת בעבודת המטה, להכניס את כולם תחת מטרייה אחת, וזאת במקביל לנושאים האחרים שאני מעלה במכתבי.

כמו כן - דור הנפילים של המורים למקצועות הטכניים הולך ופוחת, ולפיכך יש להכין עתודות של מורים בהתאם ובמהירות.

ניתן להיעזר לצורך כך בידע המקצועי של שתי קבוצות עיקריות - אנשי הייטק ואנשי טכנולוגיה שכבר עשו הסבה להוראה ונמצאים במערכת החינוך וכן בפורשים מצה"ל ומהתעשיות הצבאיות והאזרחיות, המוכנים לעבוד עם נוער ולתרום מהידע הטכני שלהם לקידום החינוך הטכנולוגי.

בתי הספר הטכנולוגיים יהיו תחת חסותו של משרד החינוך ו/או תחת חסות של אחת מרשתות החינוך למשל עמל או אורט, אך לא תחת חסותו של משרד העבודה.

הכוונה היא לתת לכל התלמידים מסלול איכותי נוסף בו יוכלו לבחור. אם גם במסלול המקצועי יהיו לימודים ברמה גבוהה לבגרות, ייתכן שנראה עלייה בזכאות לבגרות, כי כאשר תלמיד לומד משהו שמעניין אותו המוטיבציה שלו עולה בכל התחומים.

גם בבתי הספר המקצועיים אולי לא כל הבוגרים יהיו זכאים לתעודת בגרות, אך לכל הבוגרים תהיה תעודה המעידה על קבלת שלב במקצוע שבחרו בו וירצו בעתיד להתמחות בו ו/או בתחום שקרוב אליו.

אין כל ספק שזה יעשה סדר אמיתי חדש בכל מערכת החינוך- לכל תלמיד תהיינה יותר אפשרויות למצוא את מקומו הנכון והמתאים לו אישית בבתי הספר השונים.

אני צופה שהישגי כל התלמידים יעלו משמעותית, האלימות תקטן וגם הצפיפות תקטן. זאת בנוסף לערך המוסף שמדינת ישראל תרוויח ממהלכים אלה.

והנה רעיון נוסף, שיש לבדוק לעומק על מנת להשיג את שתי המשימות הלאומיות: במרתפי בנק ישראל יש כ- 88 מיליארד דולר רזרבות מטבע החוץ של מדינת ישראל, ששוכבים כאבן שאין לה הופכין וזאת למקרה של מצב חרום; ובכן - אנחנו נמצאים כעת במצב חרום פנימי ארצי קשה!

ניתן לנסות לקחת הלוואה מבנק ישראל ו/או ממקור פיננסי אחר בסכום של כ- 2 מיליארד ש"ח (הערכה ראשונית בלבד) לטובת המשימות הלאומיות הנ"ל - הקטנת הצפיפות בכיתות, בניית בתי ספר מקצועיים ברמה גבוהה כולל בתי מלאכה ומעבדות, בניית בתי ספר נוספים, בניית כיתות לימוד, ורכישת קרוונים.

החזר ההלוואות לבנק ישראל ולאחרים יתבצע באמצעות הכספים שהמדינה תקבל ממתווה הגז. (עותק של מכתב זה ישלח גם לנגידת בנק ישראל ד"ר קרנית פלוג).

טיפול אמיתי והגעה ליעדים ששתי המשימות הלאומיות מגדירות, יבנו את המורשת החשובה ביותר ששר חינוך השאיר אחריו במשך עשרות השנים האחרונות. ואני לא מגזים!!

2. לימוד נושאי הליבה - משרד החינוך חייב לדאוג שכל בוגר, ולא חשוב מאיזה מגזר הוא, ילמד את נושאי הליבה.

לא ייתכן שאוכלוסיה אחת תהיה כעול על אוכלוסיה אחרת. יוצא שעד היום המדינה עצמה מחנכת לפרזיטיות.

למיטב ידיעתי היהודים החרדים החיים במדינות אחרות, לומדים ועובדים למחייתם מבלי שזה יפגע ביהדותם, אז למה במדינתנו הם נרתעים מלימודים ומעבודה, ונותנים יד לניצול הציני של המפלגות החרדיות, המאלצות אותם לחיות בעוני, חלקם בתוך גטאות ובחצרות, מונעות מהם להתקדם בחיים, ומחזקות על-יד כך את התלות בהן?

מבחינה היסטורית, זה התחיל עם קום המדינה, בחמש מאות בחורי ישיבה שהיו כנראה עילוי בתורה, וכיום מדובר בכ- 60,000 בחורי ישיבה. מה קרה, השתגענו? רק להזכיר שחלקם כלל לא מכיר במדינת ישראל, אך מצד שני מחובר חזק לעטיני התקציב שלה.

עוני, בערות, חוסר השכלה, חוסר מוטיבציה לעבוד ופרזיטיות מהווים גם הם איום אסטרטגי על מדינת ישראל.

אגב, בנייר העמדה הצעתי (עמוד 131) שחלק מקצבאות הילדים יופרש לטובת תוכנית חסכון ממשלתית עד הגעת הילד לגיל 21.

אני שמח שהרעיון סוף סוף מתקבל על ידי המדינה.

הסכום שייחסך יכול לשמש את הבוגרים למימון ראשוני של לימודים גבוהים, השכרת דירה, ו/או לדברים נוספים כמו רכישת מכונית, פתיחת עסק, נישואין ועוד.

כך הבוגרים לא יפלו כנטל על הוריהם מיד לאחר הצבא.

3. משרד החינוך הוא הריבון - בעיניי משרד החינוך הוא הריבון בנושא חינוך, והחינוך מתחיל מגיל אפס.

לפיכך משרד החינוך חייב לקחת שליטה ולקחת תחת חסותו גם את מעונות היום לגילאי 0-3, כולל לקחת אחריות פדגוגית על העוסקות בחינוך במעונות אלה.

חובה לטפל בצפיפות הילדים במעונות אלה ולקבוע תקנים הגיוניים לכמות הגננות והסייעות. האחריות המוטלת על הגננות והסייעות היא עצומה ואפילו "מפחידה ברמות" - שלושה אנשים מבוגרים (במקרה הטוב) עם 35 תינוקות/ילדים קטנים!!

כל אלה צריכים להיות באחריות משרד החינוך ובטח לא משרד הכלכלה, לא משרד העבודה, ולא משרד הרווחה.

4. הסכנה שבהפרטת החינוך - תהליך שצובר תאוצה מבלי שנשים לב ומורחק במכוון ובצורה מתוחכמת מעין הציבור, עד שיהיה מאוחר מדי.

מי שחושב שכאשר יופרט החינוך נקבל חינוך טוב יותר - טועה ומטעה. במערכות שהופרטו עד היום, ירדה איכות השירות למינימום והאזרח הפשוט משלם יותר ומקבל פחות (לדוגמא: תאגידי מים).

המנהלים והבכירים מקבלים משכורות עתק, והעובדים הופכים לעבדים, ללא תנאים סוציאליים סבירים.

אנו יוצרים מעין פיאודליזם של שנות האלפיים. האם זה העתיד שאנו רוצים ליצור עבור ילדינו?

החברות הפרטיות רוצות "לעשות כסף" והרבה, וזה תמיד בא על חשבון השירות - זה טבעו של עולם. לכן, חייבת תמיד להישאל השאלה מה ראוי להפרטה ומה חייבים להשאיר בשירות המדינה, על-מנת לשמור על בריאות ילדינו, חינוכם ועתידם.

טעות חמורה היא להסתכל על בית-הספר של החינוך הציבורי כעל עסק שעליו להיות רווחי כל הזמן.

חינוך הוא "עסק" לטווח הרחוק - ההשקעה העכשווית בתלמידים צריכה להיות עצומה, אמיתית ומשמעותית, על-מנת שהמדינה תוכל לקטוף את הפירות - שנים רבות מאוחר יותר.

ברוב המקרים מנהיגות רוצה לראות תוצאות מיידיות כאן ועכשיו, ולפיכך דווקא אותם נושאים בעלי חשיבות לאומית לטווח הארוך נידונים להזנחה.

למדינה יש אחריות עליונה לחינוך אזרחיה - הרי רק באמצעות חינוך והשכלה של הדור הצעיר נבטיח את עתיד המדינה - וזהו אמור להיות האינטרס של כולנו, לא כן!?

נתתי בנייר העמדה (עמוד 119) שלוש דוגמאות לתוצאות העגומות והמסוכנות של הפרטת מערכת החינוך - מורים עובדי קבלן, הפרטת השירות לבריאות התלמיד, מפעל ההזנה לתלמידים.

לצערי צדקתי בתחזית שלי וכיום, למרות הבטחות שפיזר קודמך בתפקיד בנושא זה, יש כבר כ- 20,000 עובדי קבלן במערכת החינוך.

לפיכך משרד החינוך חייב לקחת חזרה את המושכות ולהוביל מהלכים שיחזירו את האיכות לחינוך הציבורי ובוודאי שלא להאציל ולבזר סמכויות ולהתנתק כמעט באופן מוחלט מהשטח.

5. בדק בית במשרד החינוך

בנייר העמדה (עמוד 104) אני קורא לבצע בדק בית רציני במשרד החינוך, כי הרי לא ניתן לדרוש מאחרים "רפורמות" כאשר "אצלך בבית הבלגן חוגג":

תקציב משרד החינוך כיום הוא כ- 49 מיליארד ש"ח לשנה. עם תקציב שכזה, במהלך עשר השנים האחרונות יכולנו להביא את מדינת ישראל להיות בין המקומות הראשונים בחינוך בעולם. לצערי זה לא קרה, וכיום אנחנו הולכים לאחור הן מבחינת מיקומו בהישגי התלמידים ביחס למדינות המערביות והן בנושא אלימות וחוסר המשמעת. כל אלה שלמדו מאיתנו בעבר הרחוק מהו חינוך, איך ומה מלמדים, "עקפו אותנו בסיבוב".

ברור שמהו בתפקודה של מערכת החינוך לוקה בחסר.

לכן יש לדרוש שקיפות גדולה יותר של הקצאת המשאבים הכספיים האדירים של המשרד:

יש לדרוש מהרשויות המקומיות ומרשתות החינוך שקיפות מליאה של הקצאת הכספים המועברים אליהם ממשרד החינוך, כך שיהיה ברור שכספים אלה מנוצלים למטרות חינוכיות בלבד ולא לכיסוי גירעונות בתחומים אחרים.

יש לפקח על הכספים המועברים להסתדרות המורים ולארגון המורים, כולל שקיפות מליאה על השימוש בכספים אלה.

כחלק מבדק הבית נדרש קיצוץ במנגנונים המנופחים, התייעלות מחוזות וצמצום כפילויות קיימות. יש לבלום ולהפסיק את הפרטת החינוך, לקחת את המושכות לידיים בחינוך כל ילדי ישראל החל מגיל אפס, לטפל בשינוי התכופ של תוכניות לימודים, לחזק את לימוד מקצועות היסוד, לצמצם את כמות המקצועות המוכרים לבחינות הבגרות, לבחון את הסיבות לצורך המוגבר של תלמידים בשיעורים פרטיים ולמצוא פתרון הולם לכך ובמחיר שווה לכל נפש. נדרש חיזוק הפיקוח על גורמים חיצוניים המועסקים בבתי הספר.

דוגמא "קטנה" שמוכיחה את הצורך בשקיפות ובבדק בית הובאה לאחרונה בתחקיר שגילה כי משרד החינוך קונה קופסת נס קפה ב- 80 ש"ח כאשר בחנויות אותה קופסא נמכרת ב- 20 ש"ח!!!

6. מתן כלים למורים ולמנהלים להתמודדות עם בעיות אלימות ומשמעת.

יש לזכור שהיום אין למורים את הכלים להתמודד כראוי עם תלמידים מפריעים ואלימים, וחמור מזה - אין למורה גב אמיתי מצד ההורים, הנהלות בתי הספר, ומשרד החינוך (בדיבורים אולי כן אך לא במעשים).

למורה אסור להוציא תלמיד מהכיתה, ההנחיה כיום היא "שהמורה יתמודד איתו". מתי לאחרונה תלמיד נשאר כיתה בביה"ס? מתי לאחרונה סולק תלמיד מביה"ס עקב בעיות קשות של אלימות?

ברגע שיש לתלמיד "ביטוח" ואין עליו סנקציות, המצב הקשה יימשך. כל פעם שמקרה קשה של אלימות בני נוער מגיע לתקשורת, אנחנו מתפללים שדבר כזה יכול לקרות במדינתנו.

לצערי, רוב האנרגיה במערכת מושקעת כיום בטיפול בתלמידים האלימים ובאותם תלמידים בעייתיים שחושבים שהכל מגיע להם - סביבם נבנו מנגנונים שלמים של עזרה מקצועית (יועצות, פסיכולוגים וכו').

הייתי שמח שרוב האנרגיות יופנו דווקא לתלמידים שרוצים ללמוד וקשה להם, לתלמידים הסגורים והביישנים, לתלמידים שהוריהם קשיי יום וכדומה, ובנוסף לתלמידים החזקים והמצטיינים.

המצב ישתנה לדעתי, אך ורק כאשר משרד החינוך ייצא בהנחיה גלויה וברורה לכל בתי הספר בכל הארץ - אפס סובלנות לאלימות מכל סוג שהוא. אמירה ברורה שעל כל מעשה אלימות - אלימות פיזית / מילולית כלפי תלמיד אחר / מורה / מנהל, פגיעה מינית, חרם ברשתות החברתיות וכיוצא בזאת, יש בידי המנהל אפשרות ואפילו חובה לערב גורמי רווחה ומשטרה. אמירה שתבהיר להורים שמשמעת אינה מילת גנאי ושטיפול מידיי בבעיות משמעת הוא מדד להעלאת קרנו של בית הספר ולא להיפך.

כיום הנהלות בתי"ס פוחדות שהדיווח על מקרי אלימות בביה"ס יפגע ברייטינג של ביה"ס ולכן הן מעדיפות להשתיק עניינים, אפילו חמורים, ואינן מדווחות עליהם למשטרה. במעשיהן אלו הנהלות מחמירות את המצב.

בשנים האחרונות אנחנו מתעסקים רבות בזכויות התלמיד ונראה כי שכחנו להבהיר לתלמידים שיש להם גם חובות; לפיכך בנייר העמדה (עמוד 145) כתבתי רשימה ארוכה של איסורים שחובה על התלמיד להכיר וזאת בנוסף לתקנון ביה"ס המדבר על התנהגות בקווים כללים. הרשימה מחולקת לפי נושאים - אלימות, ונדליזם, פגיעה בבטיחות, פגיעה במורה ו/או במנהל, פגיעה במסגרת החינוכית.

כמובן שאין אפשרות להעלות את כל הדוגמאות של "אל תעשה" כאשר חלקן מתבססות על מקרים שקרו וחלקן מובאות על מנת למנוע מקרים בעתיד.

אין שום כוונה לתת רעיונות לתלמידים, אלא להיפך. הדוגמאות מובאות על מנת לעזור לתלמיד (ולהוריו) להבין מה מצופה ממנו בתוך המסגרת החינוכית ולהימנע מתקלות עתידיות.

יש לזכור ולהבהיר לתלמידים שרישום עבירה פלילית הוא עניין חמור שעלול לפגוע בעתידם. לפיכך המוטו צריך להיות - "אל תעשה דבר שאתה עלול להצטער עליו בעתיד". "אי ידיעת החוק אינה פותרת אותך מאי שמירה על החוק".

מומלץ למשרד החינוך לאמץ את הרעיון ולדאוג שכל תלמיד יכיר רשימה זו, על מנת "שיספור עד עשר" לפני ביצוע העבירה. ברור שניתן להוסיף לרשימה עוד דוגמאות, במיוחד לאור העובדה שמאז פרסום נייר העמדה עברו מעל 4 שנים ובתקופה זו חלה התקדמות טכנולוגית אדירה והשימוש ברשתות החברתיות כמו SMS, WhatsApp, אינסטגרם, פייסבוק, טוויטר וכד' התרחב והשתלט על החיים החברתיים וכך גם הניצול לרעה של אמצעים אלה.

7. "הרפורמות"

בפרספקטיבה של ארבע שנים מאז הפצתי את נייר העמדה אני יכול לומר, לצערי, כי צדקתי בנבואותיי לגבי הרפורמות - להלן ציטוט מעמוד 117:

"הרפורמות "אופק חדש" בבתי הספר היסודיים, ו"עוז לתמורה" בבתי הספר התיכוניים לא תחוללנה את השינוי המיוחל והדרוש במערכת החינוך. רפורמות אלה לא תשפרנה את מעמד המורים ולא את שכרם, והמורים ימשיכו גם אחרי הרפורמות לדשדש מאחור. חמור יותר - כך גם מערכת החינוך - ההישגים ימשיכו לדשדש מאחור, ואילו בעיות המשמעת, האלימות, הוונדליזם וכו' תמשכנה להתעצם."

"הרפורמות מובילות שינויים קוסמטיים ואינן מטפלות בשורש הבעיה. ההנהגה בורחת מהבעיות האמיתיות והמוכרות, ומנסה לעקוף אותן בדרכים לא נכונות".

שתי שאלות חשובות בעניין:
- האם הרפורמות שיפרו את הישגי התלמידים בצורה משמעותית?
והתשובה היא: ממש, אבל ממש לא ולא!!
- האם הרפורמות הביאו יותר מורים צעירים למערכת והצליחו לגרום להם להישאר בה
לאורך זמן?
והתשובה היא: ממש לא!

אז מה הועילו חכמים בתקנתם??

האם לזה ניתן לקרוא "רפורמה בחינוך שאין דוגמתה בעולם"? מעניין למה אין כאלו רפורמות בכל העולם!!! (כנראה אפילו לא בפינלנד שהיא מובילת החינוך בעולם).

משרד החינוך ומשרד האוצר השקיעו מיליארדים בהכנסת הרפורמות לבתי הספר. בנייר העמדה טענתי שאסור היה לשפוך מיליארדים על הרפורמות "אופק חדש" ו-"עוז לתמורה", וכן על ההשכלה הגבוהה, זאת לפני שיטפלו ביישום של שתי המשימות הלאומיות - טיפול בצפיפות בכיתות, ופתיחת בתי ספר מקצועיים ברמה גבוהה.

צריך לזכור ולהבין מה בעצם עשו הרפורמות למורים?
בפועל הקטינו להם את השכר לשעת עבודה, הגדילו להם את היקף משרתם ב- 67% (באופן כללי מ- 24 ש"ש עד ל- 40 ש"ש) ועל-ידי כך שחקו את המורים עד עפר.

תרגיל חשבונאי פשוט מראה שאכן משכורתם של המורים עלתה - אך להקטין שכר לשעה ולהגדיל משמעותית את היקף השעות למשרה, זו לא חכמה גדולה!!

מי שחשב שהמורה יפסיק את עבודתו בביה"ס בשעה 16:00 ולא תהיה לו שום עבודה בבית טעה בגישתו זו וכנראה שאינו מבין ואינו מכיר את עבודת המורה.
כמעט כל המורים המקצועיים ממשיכים לעבוד קשה גם בביה"ס וגם בבית, וזאת בלי קשר אם הם נכנסו לרפורמה או לא.

רבות מזכויות המורים, שנקבעו בהסכמים קיבוציים לאחר מאבקים רבים ובמהלך עשרות שנים, נפגעו בגלל הרפורמות והדבר התגלה למורים רק "תוך כדי תנועה" ולכן היו ניסיונות לשיפור המצב, אך הנזק ברובו כבר נעשה.

הרפורמות פגעו קשה במיוחד במורים הוותיקים - הרי זה מאוד אופייני במדינתנו "לנצל ולזרוק". הרי לא ייתכן "שמשנים את החוקים תוך כדי משחק", וזה בדיוק מה שעשו הרפורמות למורים הוותיקים.

הרי משכורתם של המורים עדיין נמוכה יחסית למשכורות במגזרים אחרים במשק, וזאת גם אחרי הרפורמות, אך שחיקתם של המורים גדלה משמעותית עקב הרפורמות.

חשוב לזכור, שהמשכורות הנמוכות של המורים משפיעות על הפנסיה שלהם. אחרי שנתנו מעצמם עשרות שנים במערכת החינוך ועשו עבודת שליחות וקודש בחינוך הדור, המורים יוצאים לפנסיה ומקבלים "פרוטות", וזאת עקב משכורתם הבסיסית הנמוכה. חלקם אף יכנסו למעגל העוני.

הרי כל השינויים שבוצעו בהסכם הקיבוצי של המורים עקב הרפורמות "אופק חדש" ו-"עוז לתמורה" יכלו לעבור חלק רק אצל המורים - הרי באופן תיאורטי, למורים יש כוח אדיר ועצום במשק ובכל זאת הצליחו לכופף אותם ואפילו "לעבוד" עליהם ברפורמות האחרונות. מה היה קורה למשל בנמל אשדוד או בחברת החשמל אם היתה דרישה דומה לשינויים קיצוניים שכאלה בהסכמים הקיבוציים, האם זה היה עובר חלק?

האם מישהו מעלה בדעתו לדרוש מוועד הנמלים הגדלה של היקף משרה של מנופאי ללא קבלת "בוכטה" רצינית של כסף? או שמישהו רק יעיז להקטין את שכרו לשעה של אותו מנופאי, הרי אז כל המדינה תשותק, או לדוגמה נתב בנמל שבמסגרת התורנות שלו בבית מקבל "בוכטות". או אצל עובדי רכבת ישראל, אשר חגיגות השכר שלהם התפרסמו רק לאחרונה, או אצל עובדי חברת החשמל, או עובדי בנק ישראל שיקבלו "בוכטה" עקב שיפוץ הבנק ומעבר זמני למקום אחר.

מצמרר לראות את הפערים העצומים וחסרי הפרופורציה במשכורות שניתנות כיום במשק, לדעתי ללא הצדקה, כאשר לאף אחד מהמנהיגים אין את האומץ לעשות בזה סדר ולתקן את העוולה המתמשכת שבאה על חשבון רוב אזרחי המדינה, ופוגעת בחינוך, ברווחה, בבריאות ובעוד מגזרים במשק.

נראה שיצאנו מכל פרופורציה הגיונית.

אין הצדקה לכך שמורה ירוויח רק כ- 6,000 ש"ח ברוטו ואילו עובדים אחרים במשק ירוויחו עשרות אלפי שקלים לחודש, ויש כאלה עם משכורות הרבה יותר גבוהות!!!
לא ייתכן שרק לאחר כ- 10 שנות עבודה! מורה בקושי יצליח להגיע לשכר הממוצע במשק.

כשרואים את חגיגות השכר במשק ואת הפערים העצומים בין מגזר המורים למגזרים אחרים, עולה השאלה מה היה האינטרס של יושבי הראש של ארגוני המורים כאשר הסכימו לחתום על הסכמי השכר העלובים ברפורמות אלה. מה בדיוק הרוויחו המורים? עוד כמה שקלים למשכורת, אך במחיר של שחיקה עצומה.

אם רוצים חינוך ציבורי איכותי שבו מורים איכותיים נשארים במערכת לטווח הארוך ומורים צעירים נלהבים להיכנס למערכת החינוך, חייבים לשדרג את מעמד המורה ולהביא את שכרו לרמה שתשקף את האחריות הגדולה המוטלת על כתפיו בחינוך דור העתיד, ואת הקושי הרב שבעבודתו.

לצערי הדרך שבה הוכנסו הרפורמות לבתי הספר היתה כוחנית וחלמאית, ובהכנסתן היו הרבה אינטרסים זרים (חובה עלינו לזכור את דמויות המפתח שדחפו ויצרו את הרפורמות).

כפי שהתפרסם בתקשורת, המנהלים והמפקחים הפעילו לחצים גדולים ואפילו איומים על אותם מורים שלא היו מוכנים להצטרף לרפורמה. אני אישית לא מכיר אף מנהל ביה"ס שקם ואמר: "מה קורה פה, המלך הוא עירום" וחבל. ייתכן שאם מנהלים היו מתארגנים, מגבים את המורים שלהם ופועלים לשינוי הסעיפים הבעייתיים ברפורמות, היינו במצב אחר לגמרי. נראה שהיה למנהלים נוח יותר להפוך ל"יסמנים" של המערכת במקום לצאת להגנתם של המורים ש"תחת פיקודם" (זאת מבלי להכליל).

לצערי זה מזכיר לי את האמירה "ניתן לטילים של חיזבאללה להחליד" - לאף אחד לא היה את האומץ לקום אז ולהגיד שזו שטות ממדרגה ראשונה, גם אז כולם היו "יסמנים", ובמלחמת לבנון השנייה חוונו את אותם "טילים חלודים".

אני אישית מתבייש בכל התהליך הציני והאירוני בו הוכנסה הרפורמה, ובמה שעוללה למורים. ציפיתי לראות התנהלות אחרת, במיוחד במערכת חינוך, ובטח לא ציפיתי להכנסת רפורמה באיומים ואפילו "בטרור".

על זה נאמר "בושה וחרפה" לכל אלה שנתנו את ידם לכך.

ציטוט מעמוד 116:

"אני מקווה שבעתיד לא נגיד כולנו, שהטרגדיה של שני ארגוני המורים היתה, שדווקא הם אלה שפתחו את הסכר להפרטת מערכת החינוך הציבורי ופגעו בצורה קשה מאוד במורים שאותם הם מייצגים".

אגב, אם הרפורמה "עוז לתמורה" כל כך מצוינת כפי שמנסים לשווק אותה, אז למה לא מאפשרים למורים חתימה וולונטרית עליה, כפי שהובטח להם תחילה?
יש מורים שנכנסו לרפורמה בתמימותם ו/או בגלל מכבש הלחצים שהופעלו עליהם ו/או עקב ההבטחה הנ"ל. חלק ממורים אלה, שהבינו מה הרפורמה עוללה להם, מעוניינים כעת להתנתק מהרפורמה - אז למה משרד החינוך לא מאפשר להם לעשות זאת?

מה באמת עומד מאחורי הרפורמות וההתקשות להפעילן?

ציטוט מעמוד 118 :

"יש הטוענים כי הרפורמות הן בעצם הפרטה בהסוואה, והשימוש במונח "רפורמות" מונע את ההתנגדות הציבורית שהייתה מתעוררת אם היו קוראים למהלכים אלו בשם האמיתי - הפרטה. משרד האוצר הצליח, בתחכום רב, להפיל בפח את המורים, ולצערי, הצליח לשפוך את התינוק עם המים. אחרי שהמורים הכניסו לעצמם "גול עצמי" בזה שהסכימו להעלות את היקף משרתם ל- 40 שעות שבועיות עבור "נזיד עדשים", נסללה הדרך להפרטת מערכת החינוך - ההפרטה תיעשה בצעדים איטיים מאוד אך בטוחים. העומס הרב שהוטל על המורים בעקבות הרפורמות יוביל לשחיקה מהירה יותר ולעזיבה של המורים הטובים והוותיקים. במקומם יבואו סטודנטים או מורים צעירים שיועסקו על-ידי חברות כוח-אדם, על-מנת לחסוך עלויות למשרד החינוך. אם ההנהגה ומערכת החינוך לא תתעשתנה כבר כעת, אני לא צופה שנראה שיפור בחינוך, אלא נסיגה משמעותית בו...ימים יגידו".

לצערי אין לאף אחד את האומץ לבוא ולהגיד "אולי טעינו בואו נעצור לרגע ונחשוב".
האם טלאי על טלאי וריצה עם "ראש בקיר" תועיל למערכת החינוך?
חבל שממשיכים לבצע טעויות כבדות משקל במערכת החינוך.

אולי זה הזמן לשקול מחדש את נושא הרפורמות והשלכותיהן.

בנייר העמדה (עמוד 115) אני מפרט שורה של דרישות חינוכיות שלדעתי צריכות היו להתמלא לפני הדרישה לשכר הוגן למורים, וזאת על מנת שתהיה רפורמה אמיתית בחינוך עבור כל תלמידי ישראל ולמען הדורות הבאים.

בראש רשימה הדרישות החינוכיות שלי הצבתי את צמצום מספר התלמידים בכיתות וחיזוק החינוך הטכנולוגי - שתי דרישות עיקריות אלה ודרישות נוספות שנמצאות ברשימה, יכלו לחולל פלאים במערכת החינוך.

לו ניתן היה להחזיר את הגלגל לאחור ולא לאשר את הרפורמות "אופק חדש" ו "עוז לתמורה", אפשר היה להשקיע ברפורמה האמיתית הדרושה ולהתחיל להגשים את החזון שלי עבור מערכת החינוך: כיתות של 28 תלמידים, בתי ספר מקצועיים איכותיים המנוהלים היטב, בתי ספר להוראה מלאים עד אפס מקום, הפקולטות למתמטיקה ואחרות מלאות בסטודנטים, אין מחסור בכיתות, אחוז מסיימי 5 יח"ל הגיע ל- 25%, אין מחסור במורים במתמטיקה, בפיזיקה ובמקצועות אחרים, אחוז הזכאים לבגרות עלה משמעותית, מקומנו בעולם כעת הוא 20. משכורתו של מורה עם וותק של 3 שנים בהוראה במשרה מלאה ועם תואר ראשון אקדמאי היא לפחות בגובה השכר הממוצע במשק, אין כבר עובדי קבלן במערכת החינוך, הוחזרו שעות הלימוד שנגזלו מהמערכת במשך השנים, יש שיפור משמעותי במעמדו ובסמכותו של המורה, מורים שחוקים יוצאים לפנסיה מוקדמת, ועוד.

נראה שהחזון רחוק מתמיד - לצערי זה חלב שכבר נשפך.

זכור, היתה הזדמנות פז חד-פעמית, בשביתה הגדולה בשנת 2007, לשנות מהשורש נושאים רבים לטובת התלמידים, המורים, ומערכת החינוך. לצערי, המורים אולצו לחזור לעבודה בבושת פנים ובלי שום הישג אמיתי. ציבור המורים הוטעה לכאורה על-ידי ארגון המורים, והציבור כולו הוטעה על ידי התקשורת ששיחקה לידי משרד החינוך ומשרד האוצר וגורמים אינטרסנטיים אחרים. המורים הפסידו אז במאבק הצודק שלהם, אך עם ישראל הפסיד הרבה יותר, וחבל.

8. תוך כדי פריסת העקרונות המובילים לשינוי הדרוש במערכת החינוך, עולים לדיון בנייר העמדה גם נושאים שונים הרלוונטיים לימינו והקשורים באופן הדוק ללקיחת אחריות, משמעת ומנהיגות במובן הרחב יותר:
כך למשל, בפרק הדין בנושא "משמעת ואחריות מההיבט הלאומי" אני מדבר על פיתוח תרבות של לקיחת אחריות, על ההתגייסות לצה"ל, ועל הנטל העתידי על כתפי התלמידים:

א. לקיחת אחריות:

לצערי אין במדינתנו תרבות של לקיחת אחריות. ברוב המקרים בהם נחשפות פאשלות של נושאי תפקידים בכירים, האשמה נופלת בסופו של דבר על "ה-ש.ג" ואנו, כחברה לא עושים מספיק כדי לתקן את העוול.

מקרים כאלה, העוברים ללא לקיחת אחריות, גורמים בין היתר להידרדרות באמון הציבור כלפי מוסדות המדינה השונים.

דוגמא מתחום המתמטיקה:

מדוע אף אחד לא לקח אחריות על טעויות ומחדלים בבחינות הבגרות במתמטיקה שנעשו פעם אחר פעם? שיא הפאשלות היה בקיץ 2013, אז נאלץ משרד החינוך לקבוע פקטור גדול ומשמעותי לנבחנים.
טאטוא הטעויות מתחת לשטיח באמצעות פקטורים ותירוצים שונים, העביר מסר לא חינוכי גם למורים וגם לתלמידים.

לדעתי תרבות של לקיחת אחריות קשורה קשר חזק לחינוך, ויש לחנך לכך מגיל צעיר. נראה שיש לעשות סדר חדש, ולנקוט גישה חדשה בכל מוסדות המדינה, ולא רק במשרד החינוך, בתקווה שסדר חדש יחלחל לחברה כולה וישפר אותה.

בבסיס הגישה החדשה צריך לעמוד החינוך של כולנו - מהאזרח הקטן ועד ראש הפירמידה - למשמעת ולקיחת אחריות.

קודם כל יש להפסיק את תרבות ה"סמוך", את שיטת ה"יהיה בסדר", את שיטת "הראש הקטן" ואת שיטת "הכסת"ח".

כמו כן צריך להפסיק עם המנהג המגונה של "בעיטה כלפי מעלה" של בעלי תפקידים שבהתנהגותם חסרת האחריות גרמו למחדלים שגבו מחיר יקר, הן בכסף ולפעמים אף בנפש. מנהגים מגונים אלה והתנהגות חלמאית וחסרת אחריות של חלק מנושאי התפקידים הבכירים לדורותיהם, מובילים אותנו לבינוניות גורפת, לפגיעה באזרחים ובמדינה עצמה.

אבוי לדוגמא האישית שנותנים מנהיגים ובעלי תפקידים נכבדים במדינה לנוער שלנו, לדור העתיד שלנו, כאשר בכירים כמו שר אוצר לשעבר, שר עבודה ורווחה לשעבר, ונשיא לשעבר ריצו ומרצים עונשי מאסר, ראש ממשלה לשעבר שכנראה בדרך לכלא, ראשי ערים, שרים וח"כ שעומדים בפני משפט, ומספר ניצבים שהשתחררו מהמשטרה עקב מעשיים לא ראויים. פרשיות שעדיין בטיפול כמו פרשת גלנט/אשכנזי, פרשת הרב פינטו, פרשת פישר ועוד.

היכן טוהר המידות? איפה האחריות הלאומית? איפה השליטה העצמית?
משהו לא טוב שמתחיל דווקא מלמעלה, מחלחל באופי הלאומי שלנו.

בעבר היו מנהיגים שנתנו דוגמה אישית ואפילו גרו בדמי מפתח, וכיום??

מדינה שהנהגתה מושחתת והופכת בהדרגה "לרפובליקת בנות", גם זה איום אסטרטגי על המדינה.

ב. שוויון בנטל - הנטל העתידי על כתפי התלמידים:

בנושא זה אני, כמורה וכנכה צה"ל, מתבייש במצב הקיים כיום. ההנהגה לדורותיה מנציחה ללא בוסה ובראש מורם, מצב חמור שהיא עצמה יצרה, מצב המפלג את העם ומדרדר את החברה כולה.

המצב כיום, בו מבדילים בין דם לדם ואין שוויון בנטל מהווה איום אסטרטגי על מדינת ישראל.

יוצא שהמדינה עצמה מחנכת לפרזיטיות במקום לפטריוטיות.

אדוני השר, מי כמוך כקצין בכיר בצה"ל ובוגר סיירת מטכ"ל ויחידות נוספות מכיר זאת היטב ואכן פעלת רבות על מנת לשנות את המצב ונאבקת למען השוויון בנטל, אך לצערנו אין שוויון אמיתי בנטל עד היום.

הרי המצב הנוכחי יכול בעתיד להתפוצץ לכולנו בפרצוף, ולהגיע למצב מסוכן, למשל אם בוגרי התיכונים לא יהיו מוכנים יותר להיות פראיירים של אף אחד ויסרבו להתגייס - מה נעשה אז? האם חייבים להגיע לקטסטרופות וכמו תמיד, רק אז, להתחיל לטפל בבעיות? לצערי זה מאוד אופייני לנו בהרבה מאוד תחומים ונושאים.

שתי האופציות הבלעדיות שצריכות לעמוד בפני כל בוגר בגיל 18 (למעט עתודה אקדמאית) הן - בגיל 18 כולם מתגייסים לצה"ל, או שמתגייסים לשרות לאומי, המקביל לשירות בצה"ל!

מצד שני, עד שנגיע למצב שכולם יתגייסו, אני מציע בנייר העמדה "לצ'פר" את אותם לוחמים ולעזור להם משמעותית כאשר הם משתחררים מהצבא. הרי לוחמים אלה ימשיכו לשרת את המדינה במילואים ובמלחמות לפחות עוד 20 שנה.

בנייר העמדה (עמוד 125) הצעתי להעניק להם שטח קרקע בנגב או בגליל, בחינם - כולל הפיתוח והתשתיות של השטח, שיבוצעו על חשבון המדינה. אני מפרט בנייר העמדה את היתרונות של ההצעה ללוחמים וכן לפריפריה שתקלוט אותם.

בנוסף, זה יעשה צדק וסדר חדש ונכון בכל נושא קרקעות המדינה, במיוחד בנגב ובגליל. הרי בין כה וכה האדמות נגזלות מבלי שהבעיה נפתרת אז למה לא להעביר אותם ללוחמים? למי בדיוק מחכים?

באופן כזה יוכל כל לוחם לבנות את ביתו הבסיסי עם משכנתא של כ- 250,000 ש"ח וברבות השנים להגדיל את ביתו, בהתאם למשכורתו וגודל משפחתו (החזר חודשי של כ- 1500 ש"ח למשך 20 שנה).

את פיתוח התשתיות לשטחים המיועדים ללוחמים ניתן לממן באמצעות הלוואה מבנק ישראל, ו/או ממקור פיננסי אחר, בסדר גודל של חצי מיליארד ש"ח (הערכה בלבד). הלוואה זו היא למטרה ברוכה וחשובה לכולנו.

החזר ההלוואות לבנק ישראל יתבצע באמצעות הכספים שהמדינה תקבל ממתווה הגז.

לפעמים צריך לחשוב מחוץ לקופסא על מנת לפתור בעיות ובמקרה הנ"ל את בעיית הדיור של הזוגות הצעירים, שלפני מספר שנים מועטות היו התלמידים של כולנו.

לסיכום:

כבוד השר, יש הרבה מאוד מורים טובים במערכת החינוך - לאלה יש לתת גב ותמיכה כי הם "כלי העבודה וארגז הכלים" של כל שר חינוך ומערכת החינוך צריכה לשאוף לכך שמורים אלה יישארו בה לאורך שנים. לצערי היו שרי חינוך שלא הבינו זאת ופגעו במורים ושחקו אותם עד עפר בכל מיני "רפורמות" ובכך פגעו בכל מערכת החינוך ובתלמידים עצמם.

רק לאחרונה הסתבר, שאחוז גבוה של המורים החדשים עוזבים את מערכת החינוך אחרי כחמש שנים בלבד בעקבות שחיקה רצינית, לאחר שהבינו שלא יוכלו להתמודד עם בעיות הצפיפות בכיתות, המשמעת, האלימות, והשכר שמערכת החינוך מציעה להם כיום, גם אחרי הרפורמות.

לי לא ברור מה משרד החינוך מתכוון לעשות על מנת לשנות את המצב הנ"ל? למי מחכים?

כאמור, יש לעשות בדק בית במשרד החינוך עצמו, אחרת אנחנו גוררים את הבעיות הקשות שקיימות היום במערכת החינוך לעוד הרבה שנים קדימה והמהלכים שניסו שלהוביל בשנים האחרונות נראים כקוסמטיים בלבד.

בנוסף, יש הרבה צביעות בציבוריות הישראלית - מצד אחד ההורים רוצים לילדיהם חינוך ברמה גבוהה ומצפים שהמורים יהיו אלה שיחנכו את הילדים, כי הרי הם, ההורים, צריכים "לעשות כסף" ואין להם זמן לילדיהם.

מצד שני, ביומיום ההורים לא נותנים גב אמיתי למורים, שעושים חלק מעבודתם של ההורים עצמם. הם מקטרים על החופשות של המורים מבלי להבין את עבודת המורה בפועל, הם לא מכבדים ולא מוקירים את עבודת המורה ומעמדו נמוך בעיניהם - נראה שעבורם מורה היום הוא בייבי-סיטר ונועד לשרת את ילדיהם ואותם, משכורתו נמוכה ולכן אינו חשוב וניתן לזלזל בו.

ברור שמסר זה מועבר גם לילדים ואת התוצאות אנחנו רואים בשטח.

נראה שחלק גדול מההורים שכחו שחינוך מתחיל מהבית. בנייר העמדה (עמוד 139) אני מזכיר להורים חלק מהנושאים החשובים שאמורים להיות מתפקדים ובאחריותם.

דוגמא "קטנה" למצבו של המורה בישראל: משרד החינוך אינו מבטח את המורים בביטוח מקצועי שיגן עליהם במקרה של תביעות מצד תלמידים והורים, ומחייב את המורים לצאת לטיולים בהם מוטלת אחריות אדירה על כתפיהם, וסיכון גבוה שבמידה ותקרה תקלה הם הראשונים שיוגשו כנגדם תביעות, ואז הם יצטרכו להתמודד לבדם בבתי המשפט, על כל המשמעויות שבדבר.

למה לעוסקים במקצועות כמו עריכת דין, רפואה, מקצועות ההנדסה השונים ועוד, יש ביטוח מקצועי ולמורים אין?

הרי גם המורים "עובדים עם אנשים".

ההורים מצפים שהמורים ייצאו לטיולים גם אם אין להם ביטוח מקצועי, העיקר שמישהו אחר יעשה את העבודה וייקח אחריות במקומם.

מצער שמשרד החינוך עצמו לא דואג לדברים אלמנטריים עבור המורים, שאמורים להיות תחת חסותו ובאחריותו!!!

כפי שאני חווה זאת, שר החינוך צריך להיות בין היתר בעל חזון, בעל הסתכלות לטווח ארוך, אמונה, רצון, אומץ רב, איש עקרונות, בעל יכולת מנהיגות, איש המסתכל מנקודת מבט של דור העתיד, צריך להיות הגון והוגן, בעל רגישות ציבורית, לדעת לקבוע סדרי עדיפויות נכונים, לדעת לרדת לפרטים ולהתעמק בהם, להיות מוביל ולא מובל, לדעת להתייעץ עם אנשי השטח, לקדם דברים לתועלת הכלל, לשמור על האינטרסים הציבוריים (כולל על החינוך הציבורי), לקיים הבטחות שניתנו על ידו, חייב לדעת לקבל החלטות קשות ולפעמים גם מהירות, ועוד.

שיפור מקומנו בהישגי התלמידים ביחס למדינות ה-OECD יכול לקרות רק אם נדע להציב את מערכת החינוך בראש סדר העדיפויות הלאומי שלנו ולפעול בהתאם לכך (במקביל לטיפול בבעיות הקיומיות של מדינתנו).

יש לזכור שטיפול אמיתי "באיומים האסטרטגים" שהוצגו במכתב, והגעה ליעדים ששתי המשימות הלאומיות מגדירות - הצפיפות בכיתות ובניית בתי הספר מקצועיים ברמה גבוהה, יגדירו את המורשת החשובה ביותר ששר חינוך השאיר אחריו במשך עשרות השנים האחרונות.

הדרך היחידה, לדעתי, להתחיל להזיז דברים בצורה משמעותית היא להתחיל לעבוד במקביל על כל הבעיות יחד ולא "למרוח" פתרון כלשהו לאורך שנים. יש ליצור תכנית פעולה ארוכת טווח לעבודה במקביל על כל נגעי המערכת, מדיניות אמיצה שתחצה גבולות של הממשלות המתחלפות והשרים המתחלפים (יש מקומות בעולם שעשו זאת בהצלחה כדוגמת יפן).

כבוד השר, אני מקווה כי תמצא לנכון לקרוא גם את המסמך המצורף שנכתב מדם ליבי וכי תוכל להפיק מקריאתו את המיטב לטובת עתיד ילדינו ועתידה של מדינת ישראל.

אשמח לשמוע את הערותיך למכתב זה וכן למכתב "שיקום, שיפור, וקידום הוראת המתמטיקה" שנשלח אליך בתאריך 28/06/15 ועסק רק בנושא המתמטיקה, שהתרשמתי שהוא קרוב ללבך. מכתב זה ונייר העמדה מביעים את דעתי האישית בלבד, וכן את השקפת עולמי, ואין לי שום כוונה לפגוע באיש ו/או במוסד כלשהו.

ההשקעה והכתיבה שלי בניירות העמדה היו להציף את הבעיות הקיימות ולנסות לגרום לכך שהגורמים הרלוונטיים יפעלו לפתרון כאן ועכשיו, לטובת ילדינו ונכדינו.

בתודה מראש ובכבוד רב,
מאיר בכור – מורה למתמטיקה.

אימייל לתגובות: bechormeir@gmail.com

רצ"ב:

1. נייר עמדה שני - "משמעת, אחריות ומנהיגות במערכת החינוך", מאי 2011.
2. תמונות מהמחאה החברתית שדרות רוטשילד בת"א קיץ 2011 - מחאה אישית שלי בנושא הצפיפות בכיתות.